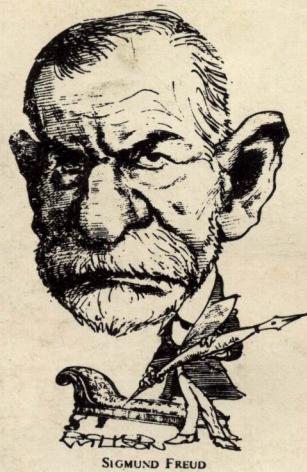

Ο ΠΟΛΙΤΗΣ

Εκατό ήμέρες
άπεργία του
Ἐπιστημονικοῦ
Διδακτικοῦ
Προσωπικοῦ

Η «ΠΟΛΙΤΙΣΜΕΝΗ» ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗ ΗΘΙΚΗ
ΚΑΙ Η ΝΕΥΡΙΚΗ ΠΑΘΗΣΗ
ΣΤΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ

Μιχάλη Παπαγιαννάκη, Νύεις μέ αφορμή τόν πληθωρισμό, Δαμιανοῦ Παπαδημητρόπουλου, Ο άνασχηματισμός τῆς κυβερνησης ■ Εκατό ήμέρες άπεργία του Ἐπιστημονικοῦ Διδακτικοῦ Προσωπικοῦ (Συζήτηση) ■ Λουΐ Άλτουσέρ, Τί πρέπει ν' άλλάξει στό Κομμουνιστικό Κόμμα. ■ Παύλου Ζάννα, Προβλήματα τῆς μετάφρασης, Δ. Α. Σαρδελή, Ίδεολογία και Ἐπιστήμη, Νίκου Χατζηνικολάου, Ποιό είναι τό άντικείμενο τῆς ιστορίας τῆς τέχνης; ■ Δημ. Πλουμπίδη, Ή ψυχανάλυση είναι άνεπιθύμητη στήν Ἑλλάδα, Σίγκμουντ Φρόουντ, Η «πολιτισμένη» σεξουαλική ήθική καί ή νευρική πάθηση στή σύγχρονη έποχή. Ορισμοί ψυχαναλυτικῶν δρῶν. "Εργα τοῦ Φρόουντ καί ἐλληνικές μεταφράσεις ■ Βιβλιοκρισίες. Νέα βιβλία - Περιοδικά.

Μηνιαία ἐπιθεώρηση ■ τεῦχος 19 ■ Μάιος 1978 ■ 50 δρχ.

Ο ΠΟΛΙΤΗΣ

Μηνιαία έπιθεώρηση, Μάιος 1978, 50 δρχ.

Κέκροπος 2, Αθήνα (Πλάκα), τηλ. 3245332

περιεχόμενα

Μιχάλης Παπαγιαννάκης	Νύξεις μέ αφορμή τὸν πληθωρισμό	2
Δαμιανός Παπαδημητρόπουλος	Ο ἀνασχηματισμός τῆς κυβέρνησης	9
(Συζήτηση)	Ἐκατό ήμέρες ἀπεργία τοῦ Ἐπιστημονικοῦ Διδακτικοῦ Προσωπικοῦ	13
Λουί Άλτουσέρ	Τί πρέπει ν' ἀλλάξει στὸ Κομμουνιστικό Κόμμα	28
Παῦλος Ζάννας	Προβλήματα τῆς μετάφραστς	34
Δ. Α. Σαρδελής	Ἰδεολογία καὶ Ἐπισήμη	38
Νίκος Χατζηνικολάου	Ποιὸ είναι τὸ ἀντικείμενο τῆς ἱστορίας τῆς τέχνης	55
Δημήτρης Δ. Πλουμπίδης	Ἡ ψυχανάλυση είναι ἀνεπιθύμητη στὴν Ἑλλάδα	60
Σίγκμουντ Φρόουντ	Ἡ «πολιτισμένη» σεξουαλική ἡθική καὶ ἡ νευρική πάθηση στὴ σύγχρονη ἐποχή	60
	Ὀρισμοί ψυχαναλυτικῶν ὅρων	70
	Ἐργα τοῦ Φρόουντ καὶ οἱ μεταφράσεις στὰ ἔλληνικά	72
Γιώργος Καρρᾶς «Ἡ ἐργατική τάξη καὶ ὁ ρόλος τῆς στὴ σημερινή ἔλληνική κοινωνίᾳ» τοῦ Δημ. Σάρλη	79	
Ἐλένη Δημητρίου	«Μαρξισμός καὶ Ἡθική» καὶ «Ἀντικουλτούρα»	86
Νέα Βιβλία - Περιοδικά		90

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ: ἔξαμηνη 300 δρχ., ἑταῖα 550. ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ: Εύρωπης: ἔξαμηνη 400 δρχ., ἑταῖα 750. ΗΠΑ - Καναδάς (άερ.): ἔξαμηνη 500 δρχ., ἑταῖα 900 ■ Γάια Ὀργανισμούς, Τράπεζες, Ἀνών. Ἐταιρείες: ἔξαμηνη 500 δρχ., ἑταῖα 1.000 ■ ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ-ΤΡΑΠΕΖΙΚΕΣ ΕΠΙΤΑΓΕΣ: Σπύρος Δελέγκας, Κέκροπος 2, Αθήνα 119, τηλ. 32.45.332 ■ Γιά ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ Ταχυδρ. Θυρίδα No 1762, πλ. Συντάγματος Αθήνα

Έκδότης: Δήμος Μαυρομάτης, Ίδιοκτήτης: Σπύρος Δελέγκας, Διευθυντής: "Αγγελος" Ελεφάντης
■ Φωτοστοιχειοθεσία - ἀναπαραγωγή τῶν φιλμ: «Φωτοσυνθετική Ε.Ε.» - Λουκᾶς Γιοβάνης & Σια,
Ἐμμ. Μπενάκη 87α, τηλ. 36 36 896 ■ Εκτύπωση: Ἀφοί Χρυσοχοῦ, Στυμφαλίας 8 - Περιστέρι, τηλ.
57 19 937 ■ Φωτογραφίες: Νίκος Ματινόπουλος, Νέζερ 1, τηλ. 9237 655.

Τί πρέπει ν' ἀλλάξει στό κομμουνιστικό κόμμα

τοῦ Λουΐ Αλτουσέρ

μετάφραση "Αννας Φραγκουδάκη

IV. Μιά ή λύση: έξοδος από τό δχυρό

Έλαχιστη ιστορική συνείδηση άρκει γιά νά διαπιστωθεῖ δτι ύπαρχουν τόσες μορφές πολιτικής πρακτικής δσες και, κοινωνικές τάξεις, πού κατέχουν ή πού μάχονται τήν έξουσία. Ο καθένας, κυβερνᾶ ἡ ἀγώνιζεται σύμφωνα μέ τήν πρακτική πού ἀντιστοιχεῖ καλύτερα στις δυσκολίες τοῦ ἀγώνα του ή στά συμφέροντά του.

Μποροῦμε π.χ. νά διαπιστώσουμε, δπως δείχνει ή ιστορία της και δπως έξηγοῦν οι θεωρητικοί της, δτι ή κατεξοχήν πολιτική πρακτική τής ἀστικής τάξης συνίσταται στό νά ἔξασφαλίζει τήν κυριαρχία της μέσω ἀλλων. Αύτο ίσχυει ήδη ἀπό τόν καιρό τοῦ Μακιαβέλι, παρόλο πού δ Γκράμι δέν τό είδε, και στή συνέχεια ίσχυει γιά δλες τίς ἀστικές ἐπαναστάσεις, ἐνεργητικές ή «παθητικές». Ή ἀστική τάξη κατάφερε νά διεξαχθοῦν οι ἐπαναστάσεις αύτές ἀπό τά ίδια τά θύματα τής ἐκμετάλλευσής της, πληθείους, ἀγρότες, προλεταρίους, και ἀπό τούς συμμάχους της. Βρήκε πάντοτε τόν τρόπο ν' ἀφήσει νά ξεσπάσει ή ἐπαναστατική δρμή τῶν δυνάμεων αὐτῶν και ἐκείνη νά τίς περιμένει στή στροφή τής έξουσίας δπου, ἀλλοτε πνίγοντάς τες στό αἷμα και ἀλλοτε ὑποτάσσοντάς τες εἰρηνικά, δρέπει ὄλους τούς καρπούς τής δικῆς της νίκης και τής ήττας ἐκείνων.

Αντίθετα μέ τήν ἀστική αύτή πρακτική τής πολιτικής, ή μαρξιστική παράδοση ύπερασπίστηκε πάντοτε μιά ἄλλη θέση: τό προλεταριάτο πρέπει «ν' ἀπελευθερωθεῖ μέ τίς δικές του δυνάμεις», δέν μπορεῖ νά ὑπολογίζει σέ καμιά ἄλλη τάξη, σέ κανέναν ἀπελευθερωτή έξω ἀπό τόν έαυτό του, δέν μπορεῖ παρά νά ὑπολογίζει παρά στή δύναμη τής ὁργάνωσής του. Δέν έχει ἄλλη ἐπιλογή, δέν έχει θύματα ἐκμετάλλευσής νά παρασύρει. Και καθώς πρέπει ἀναγκαστικά νά θεμελιώσει συμμαχίες μακρόβιες, δέν μπορεῖ ν' ἀντιμετωπίζει τούς συμμάχους του σάν ἀλλότριους, σάν δυνάμεις στό ἔλεός του, πάνω στίς δποίες κυριαρχεῖ κατά τά συμφέροντά του: μπορεῖ μονάχα νά τούς ἀντιμετωπίζει

ώς πραγματικά ἰσότιμους και δφείλει νά σέβεται τήν ιστορική τους προσωπικότητα.

Τό προλεταριάτο ζέρει πάντως ἀκόμα δτι διατρέχει τό ίδιο σοβαρό κίνδυνο νά πέσει στήν παγίδα τής ἀστικής πολιτικής πρακτικής, είτε γλυστρώντας στήν ταξική συνεργασία και μπαίνοντας ἀντικειμενικά στήν υπηρεσία τής ἀστικής τάξης (σοσιαλδημοκρατική πρακτική), είτε ἀναπαράγοντας αύτό τό ίδιο, μέσα ἀπό τήν αὐταπάτη τής ἀνεξαρτησίας του, τήν ἀστική πολιτική πρακτική: οι δυό αύτές πιθανότητες μποροῦν και νά συμπλέουν.

Τί σημαίνει δμως ἀναπαραγωγή τής ἀστικής πολιτικής πρακτικής; Σημαίνει γ' ἀντιμετώπιζεις τά μέλη σου και τίς μάζες σάν ἀλλότριους, σάν ἐκείνους πού ή ήγεσία βάζει, σύμφωνα μέ τήν πιό καθαρή ἀστική παράδοση, νά ἐφαρμόζουν τήν πολιτική της. Και γιά νά τό πετύχει αύτό ἀρκεῖ ν' ἀφήσει ἐλεύθερο νά λειτουργήσει ἀπό μόνος του δ ἐσωτερικός μηχανισμός τοῦ κόμματος, πού παράγει αὐτόματα τή διαίρεση και τήν ἀποκοπή ήγεσίας ἀπό τά μέλη και κόμματος ἀπό τίς μάζες. Μετά ή ήγεσία μπορεῖ νά χρησιμοποιήσει τή διαίρεση αύτή πρός δφελος τής πολιτικής της: ή πολιτική πρακτική τής τότε τείνει στήν ἀναπαραγωγή τής ἀστικής πολιτικής πρακτικής ἀφοῦ γιά νά ἐφαρμοστεῖ διαχωρίζει τήν ήγεσία ἀπό τά μέλη και τό κόμμα ἀπό τίς μάζες.

"Ολα παίζονται στήν κορυφή

Τό νόημα δσων παρατηρήσεων μπορέσαμε νά κάνουμε και νά ξανακάνουμε σχετικά μέ τή γραμμή τοῦ 1972 και τήν «έφαρμογή» της είναι τοῦτο: δλα παίζονται στήν κορυφή, δίχως κανείς νά νοιάζεται γιά τά μέλη, ἀποκομένα και παραμερισμένα ἀπό τήν ήγεσία, δίχως κανείς νά νοιάζεται κατά μείζονα λόγο γιά τίς μάζες. Συγχρόνως, δ προστεταιρισμός τῶν μελῶν και τῶν μαζῶν

ΔΙΕΘΝΗ ΘΕΜΑΤΑ

στούς μεγάλους έλιγμούς της ήγεσίας συμβαδίζει υποχρεωτικά, δπως και στήν άστική πρακτική, μέ την περιφρόνηση της θεωρίας, μέ τό χονδροειδέστερο πραγματισμό. Πράγματι, ή περιφρόνηση τών μελῶν και τών μαζῶν συμβαδίζει πάντοτε μέ την περιφρόνηση της θεωρίας και της συγκεκριμένης άναλυσης, συμβαδίζει έπομένως και μέ τό διτίθετο της θεωρίας και συγκεκριμένης άναλυσης: μέ τόν αύταρχισμό και τόν πραγματισμό της άληθειας (είναι άληθινό δ, τι πετυχαίνει).

"Ολα δσα έγιναν από τό 1972 και κυρίως από τό Σεπτέμβρη τού 1977 δέν ήταν άλλο από τήν έπαληθευση τού κλασικού κανόνα: δταν ένα κόμμα τείνει νά έγκαταλείπει τίς άρχες της ταξικής άνεξαρτησίας της πολιτικής του πρακτικής, ώθειται αύθόρμητα και άναγκαστικά πρός τήν άναπαραγωγή της πολιτικής πρακτικής τών άστων. Και ξέρουμε τ' αποτελέσματα: ένα μικρό «έμπόδιο», άσήμαντο ποσοτικά. "Ομως, μέσα σ' αύτό τό 1% ή 2% τών ψήφων πού έλειψαν από τήν άριστερα είναι ένας κόσμος δλόκληρος!"

Τό γεγονός δτι μέσα στό κόμμα, και σύμφωνα μέ τή σταλινική παράδοση, ή θεωρία είναι «ίδιοκτησία» τών

άλλα μέσα στά γρανάζια τού μηχανισμού πού άνεπαισθητα παράγει σ' δλα τά έπίπεδα τών «ύπευθυνοτήτων» τήν αύταρχική συμπεριφορά και τά παρεπόμενά της: έναν αύτόματο μηχανισμό πού άποτελούν τό άπορρητο, ή ύποψιά, ή καχυποψία και ή μηχανορραφία.

Τελικά πρέπει δπως φαίνεται νά ψάξουμε πίσω από τόν κομματικό μηχανισμό, νά άναζητήσουμε αίτια στήν άπόσταση πού έχει έπιβληθεί άνάμεσα στούς ήγέτες και τά μέλη, άνάμεσα στό κόμμα και τίς μάζες.

Τό άποφασιστικό πρόβλημα είναι ή σχέση μέ τίς μάζες

Δέ φτανει λοιπόν νά σταθοῦμε μόνο στό κόμμα, ούτε και στίς μορφές της πολιτικής πρακτικής του: πρέπει νά μιλήσουμε γιά τήν πολιτική σχέση τού κόμματος μέ τίς πλατιές μάζες και γιά τό άποφασιστικό πρόβλημα της πολιτικής γραμμῆς, δηλαδή γιά τό πρόβλημα τών συμμαχιῶν.

Χρειάζεται δπωσδήποτε ένα κόμμα και μιά γραμμή, είναι άπαραίτητα γιά νά δργανωθεί ή έργατική τάξη σέ τάξη, πράγμα πού είναι συνώνυμο μέ τό νά δργανώσει τήν ταξική της πάλη. Πάντως, δπως δέν πρέπει νά φτιάχνεται τό κόμμα γιά τό κόμμα, άλλο τόσο δέν πρέπει νά δργανώνεται ή έργατική τάξη γιά τήν έργατική τάξη: γιατί τότε θά έπεφτε στήν άπομόνωση. "Η έργατική τάξη υπάρχει μέσα στίς πλατιές μάζες τών έργαζομένων πού γίνονται άντικείμενο έκμετάλλευσης και καταπίεσης, και υπάρχει ώς τό τμήμα έκεινο τών μαζῶν τό πιό ικανό νά δργανωθεί και νά δείξει τό δρόμο σέ δλους.

"Η μαρξιστική παράδοση θεωρεῖ καθοριστική τή δράση άκριβως τών πλατιῶν μαζῶν και διδάσκει δτι πρέπει νά άντιλαμβανόμαστε τή δράση της έργατικής τάξης σέ σχέση μέ τόν καθορισμό αύτόν. "Από τίς πλατιές μάζες προέρχονται οι ίστορικες πρωτοβουλίες μέ έπαναστατική έμβέλεια: ή έφεύρεση της Κομούνας, οι καταλήψεις έργοστασίων τό 1936, ή λαϊκή κατάκτηση τών Συμβουλίων τού 1944 - 45, ή τεράστια έκπληξη τού γαλλικού Μάη στά 1968 κτλ. Κι ένα κόμμα κρίνεται πρίν ά' δλα από τήν ίκανότητά του νά άνταποκρίνεται στίς άνάγκες και τίς πρωτοβουλίες τών λαϊκῶν μαζῶν.

Πάνω σ' αύτό τό άπόλυτα καθοριστικό θέμα τής στενής σχέσης μέ τίς μάζες, τό κόμμα ξέρει νά παίρνει θέση. Αύτό άποτελεί τάση μέσα στήν ίστορία τού κόμματος. "Υπάρχει θμως και ή άντιθετη τάση, πού δλο και άναπαράγεται, δλο και δξύνεται: Τό άντανακλαστικό άρνησης μπροστά σέ διτδήποτε δέν έλέγχεται, από τόν ήγετικό μηχανισμό, μπροστά σέ νέες μορφές πού μπορούν νά κλονίσουν τίς βεβαιότητες τών κατεστημένων. "Ετσι τό Μάη τού 68 τό κόμμα άποκόβεται θεληματικά από τίς φοιτητικές και μικροαστικές μάζες γιατί δέν μπορούσε νά τίς έλέγχει! Συνήθως, δέν ίστοκτώδης αύτός φόβος μπροστά σέ δ, τι δέν έλέγχει από τήν κορυφή, μέ τή «θεωρία» του ή μέ τό μηχανισμό του, δδηγεί τό κόμμα σέ τούτο τό άποτέλεσμα: δταν άποφασίσει νά κινηθεί, ξεκινάει έχοντας χάσει κάμποσα τρένα, πάντοτε μέ καθυστέρηση. "Αλλωστε, έχει στούς χαρτοφύλακές του έκ τών προτέρων τήν άληθεια γιά δ, τι

ήγετῶν (έτσι ώστε οι ένδεχόμενοι διαφωνούντες νά διαπιστώνουν έπι τόπου και τήν ίδια στιγμή ποιό είναι τό τίμημα της διαφωνίας τους), τό γεγονός δτι ή «ίδιοκτησία» αύτή της θεωρίας και της άληθειας αποκύπτει άλλες «ίδιοκτησίες» τών μελῶν και τών ίδιων τών μαζῶν, δλα τούτα πρέπει νά τά έρμηνεύουμε δχούς τού συστήματος. "Η συμπεριφορά τών άτομων άλλάζει, δ σταλινισμός τών ήγετῶν μας έχει γίνει «άνθρωπιστικός», δρισμένοι μάλιστα μπορούν νά είναι και «άνανεωτικοί». Δέν είν' αύτό πού έχει σημασία. "Ολα δσα άποκάλεσα πιό πάνω τάση άναπαραγωγής της άστικής πολιτικής πρακτικής δφείλονται σ' ένα σύστημα πού λειτουργεί μόνο του, άνεξάρτητα από τά άτομα στά δποια δίνει μιά δρισμένη θέση, σύστημα πάντως πού άναγκάζει τά άτομα νά είναι αύτό πού είναι, δηλαδή παγιδευμένοι μέσα στό σύστημα και κερδισμένοι άπ' αύτό. "Οταν λέμε πώς τό κόμμα λειτουργεί μέ τήν αύθεντια, από πάνω πρός τά κάτω, δέν πρέπει νά ψάχνουμε τήν αύθεντια στό τάδε στέλεχος, σάν προσωπικό του πάθος,

ΔΙΕΘΝΗ ΘΕΜΑΤΑ

πρόκειται νά συμβεῖ, ένδη θά ἔπρεπε πρῶτα ν' ἀκούσει τή φωνή τῶν μαζῶν. 'Ο Μάρξ ἔλεγε: «ἡ συνείδηση ἔρχεται πάντοτε καθυστερημένη». 'Η ἡγεσία τοῦ κόμματος ἐφαρμόζει ἀπότοτη τήν ἀρχή αὐτή κατά γράμμα δίχως νά ὑποψιάζεται τήν εἰρωνία τῆς: εἶναι σίγουρη ὅτι ἔχει πλήρη συνείδηση γιατί εἶναι πάντοτε καθυστερημένη.

Εἶναι φανερό πώς ἀνάλογα μέτις σχέσεις πού τό κόμμα διατηρεῖ μέτις μάζες (σχέσεις ζωντανές, ἀνταλλαγῆς καὶ ἀνοιχτές ἡ ἀντίθετα σχέσεις καχυποψίας, διαλόγου κουφῶν καὶ καθυστέρησης), ἀνάλογα διαφορετική θά εἶναι καὶ ἡ διαμόρφωση τῆς γραμμῆς του. Εὐρεία καὶ εὐλύγιστη παρά τήν ὀρθότητά της, ἡ ἀντίθετα αὐταρχική καὶ στενόπορη ἀκόμα κι ἂν εἶναι ἀφηρημένα σωστή. Καὶ τοῦτο κρίνεται μέτις ἀφετηρία τό κεντρικό πρόβλημα κάθε ἐπαναστατικῆς γραμμῆς: τό πρόβλημα τῶν συμμαχιῶν.

'Ολόκληρη ἡ μαρξιστική παράδοση, ἀπό τό Κομμουνιστικό Μανιφέστο τοῦ 1848, ὑπερασπίζεται τήν ἀναγκαιότητα τῶν συμμαχιῶν. 'Η ἐργατική τάξη δὲν μπορεῖ νά νικήσει μόνη, κι ἀν δοκιμάζει δ ἀγώνας τῆς θά ἥταν « ἔνα μακάριο σόλο » (Μάρξ).

'Υπάρχουν ὅμως συμμαχίες καὶ συμμαχίες. Καὶ πάνω σ' αὐτό ἀντιπαρατίθενται δυό διαμετρικά ἀντίθετες ἀντιληψεις. 'Η συμμαχία εἴτε ἀντιμετωπίζεται σάν συμβόλαιο ἀνάμεσα σέ πολιτικές ὁργανώσεις, πού ἡ κάθε μιά εἶναι ἰδιοκτήτρια μέρους τοῦ ἐκλογικοῦ σώματος, εἴτε ἀντιμετωπίζεται μέτις πρίσμα τοῦ ἀγώνα πού διεξάγει ἡ ἐργατική τάξη γιά ν' ἀπλώσει τήν ἐπιρροή της.

Στήν πρώτη περίπτωση ἐφαρμόζεται μιά νομική ἐκλογικίστικη ἀντιληψη: τέτοια ἥταν ἡ ἔνωση τῆς ἀριστερᾶς πού συνάφθηκε μέτις μορφόλαιο στήν «κορυφή». Στή δεύτερη περίπτωση πρόκειται γιά μιά ἀντιληψη πού ἔνδη σέβεται τόν πλουράλισμό καὶ μπορεῖ νά συνάπτει καὶ συμφωνίες «κορυφῆς», ἐντάσσει ἄμεσα τό κόμμα στό μαζικό ἀγώνα γιά νά ἀπλώσει τήν ἐπιρροή του καὶ νά κατακτήσει εὐρύτερες θέσεις κυρίως μέσα στήν ἐργατική τάξη καὶ τά μικροαστικά στρώματα. Πρόκειται δηλαδή μέτις λόγια γιά πρόβλημα προτεραιότητας: προτεραιότητα τοῦ συμβολαίου ἡ προτεραιότητα τοῦ ἀγώνα.

Βέβαια, ἡ ἡγεσία δήλωσε πώς «ἔνωση θά πεῖ ἀγώνας». Τί σήμαινε ὅμως στήν πράξη τό τυπικά σωστό αὐτό σύνθημα, ἐφόσον ἡ ἡγεσία ἀντιτάχθηκε στή δημιουργία λαϊκῶν συμβουλίων, σέ ἀντίθεση μέτις τής γραμμῆς πού εἶχε υἱοθετηθεῖ μπροστά στήν προοπτική τοῦ Λαϊκοῦ Μετώπου τοῦ 1934 - 1936; Στήν πράξη, ἡ ἡγεσία στή θέση τοῦ ἀγώνα μέσα στής μάζες, πού θά ἔδινε στήν ἔνωση πραγματικές βάσεις, ἔβαλε τόν ἀγώνα μεταξύ ὁργανώσεων, μέτις δικαιολογία τήν ὑπεράσπιση τοῦ Κοινοῦ Προγράμματος. Καταφέρε ἔτσι νά μετατρέψει μιά ἐνωτική πολιτική στηριγμένη ἀποκλειστικά στό ἐκλογικό παιγνίδι (δεξιός ὀππορτονισμός), σέ μιά σεχταριστική καὶ στηριγμένη ἀποκλειστικά στό ἐκλογικό παιγνίδι πολιτική, ἵσχυριζόμενη ὅτι ἔτσι θά ἐπέβαλε τήν κυριαρχία τοῦ ἔνος κόμματος πάνω στό ἄλλο, γιά νά πετύχει τήν πραγματική ἡγεμονία, τήν «καθοδηγητική ἐπιρροή» τῆς ἐργατικῆς τάξης μέσα στό λαϊκό κίνημα. Παρά τό σεχταρισμό ὅμως, ἐπρόκειτο πάλι — καὶ μάλιστα

τώρα περισσότερο ἀπό ποτέ — γιά ἐκλογικίστικη ἀντιληψη, δηλαδή γιά δεξιό ὀππορτονισμό. "Ετοί, ἡ ἡγεσία ἔφτασε μέχρι τήν ἔκκληση στής μάζες, πού ἔγινε μετά τή δραματική τροπή τῶν γεγονότων τό Σεπτέμβριο, («Ολα ἔξαρτῶνται ἀπό σᾶς!», εἰπε στή γιορτή τῆς Ούμαντέ ὁ Ζώρζ Μαρσαί). "Εφτασε τέλος ὡς ἐκείνη τήν ἀπίστευτη δήλωση: «Νά μετατρέψουμε τόν πρῶτο γύρο τῶν ἐκλογῶν σ' ἔνα γιγάντιο λαϊκό δημοψήφισμα ὑπέρ τῆς ἐπικαιροποίησης ἐνός καλοῦ Κοινοῦ Προγράμματος καὶ ὑπέρ τῶν κομμουνιστῶν!».

"Ονειρο θερινῆς νυκτός

"Ονειρο ἀπίστευτο. 'Αφοῦ ἀπό τό 1972 ὡς τό 1977 δέν εἶχε γίνει ἀπολύτως τίποτα γιά νά εύνοηθοῦν ἡ ν' ἀναπτυχθοῦν οί πρωτοβουλίες τῆς βάσης καὶ οἱ μορφές ἐνότητας τῶν ἐργαζομένων, χειρονακτῶν καὶ διανοούμενων. 'Αφοῦ δχι μόνο δέν εύνοηθηκε, ἀλλά ἀντίθετα ἀπορρίφθηκε κάθε πρόταση γιά λαϊκά συμβούλια, μέτιοιογικό τούς κινδύνους «ἀποπροσανατολισμού»

τοῦ κινήματος. Καὶ τήν ὑστατή ὥρα, ἀφοῦ γιά χρόνια ἀνέστειλαν κάθε πρωτοβουλία πρός τήν κατεύθυνση αὐτή, ἔκαναν τώρα ἔκκληση στής μάζες. Γιά νά μήν ἀποπροσανατολιστεῖ τό κίνημα, χειραγώγησαν κι ἀποπροσανατόλισαν τής μάζες. Καὶ ἥθελαν, παρόλα αὐτά, τήν ὥρα τοῦ νῦν καὶ ἀεί, ἡ ἔκκληση τῆς ἡγεσίας νά εἰσακουστεῖ, οἱ μάζες νά κινητοποιηθοῦν ἔξαφνα καὶ νά μετατρέψουν τό ἀστικό ἐκλογικό τούς δίκαιωμα σέ λαϊκό δημοψήφισμα, γιά νά στηρίξουν τή μάχη πού ἔδινε τό κόμμα μέτις τούς συμμάχους του στό ἐσωτερικό τής ἔνωσης τῆς ἀριστερᾶς.

Αὗτά συμβαίνουν δταν ἐπιλέγουμε μιά συμμαχική ἀντιληψη συμβολαίου ἀνάμεσα σέ ἡγεσίες καὶ δταν προσπαθοῦμε ἀπελπισμένα ν' ἀναστείλουμε τά ἀποτελέσματα τῆς πολιτικῆς αὐτῆς καὶ νά ἔνσωματώσουμε τήν ὑστατή στιγμή τόν πολιτικό ἀγώνα μέσα στό συμβόλαιο. "Οχι μόνο δέν καταφέρνουμε νά βγοῦμε ἀπό τά στενά περιθώρια τῆς ἐκλογικῆς λογικῆς, ἀλλά καθοριζόμαστε ἀκόμα περισσότερο ἀπ' αὐτήν. Κι ἀκόμα, μεγαλώνουμε ἀπλῶς τή σύγχυση καλώντας τής μάζες νά

ΔΙΕΘΝΗ ΘΕΜΑΤΑ

κινητοποιηθούν ένω τίς έχουμε προσεκτικά ως τότε κρατήσει μακριά από τήν πολιτική μάχη.

Και δημοσ., θά μπορούσε θαυμάσια ή πολιτική αυτή τής ένοτητας νά έχει άντιμετωπισει ώς πολιτική μαζική και μαχητική: πολιτική λαϊκής ένοτητας, μέ τήν παράλληλη άναπτυξη, δίπλα στή συμφωνία πού ίπογράφεται στήν κορυφή, ένος ένωτικου άγώνα στή βάση, μέσα στόν δρόμο τό κόμμα θά είχε μπορέσει νά άπλωσει τήν έπιπροή του και νά έξουδετερώσει τό έκλογικό «έμπόδιο» τού ποσοστού πού έλειπε άπό τήν άριστερά. Στήν περίπτωση αυτή, τό συμβόλαιο θά είχε τήν έγγυηση τού άγώνα και προτεραιότητα θά είχε ή ένωτική μαζική πάλη. Οι κίνδυνοι άποπροσανατολισμού και οι δολοπλοκίες θά είχαν άντιμετωπισει μέ τήν έμπιστοσύνη στίς μάζες. Και τίς μάζες δέ θά τίς χειραγωγούσε κανείς, κανείς δηλαδή δέν θά τίς άντιμετώπιζε σάν τό άντικειμένο μιᾶς άστικής στήν πράξη πολιτικής πρακτικής, και θά είχαν δημιουργηθεί οι συνθήκες γιά μιά έργατική και λαϊκή πολιτική λαϊκής ένοτητας.

Η βαθιά, χρόνια και ριζωμένη καχυποψία τής ήγεσίας άπεναντι στίς μάζες άπαγορεύει στό κόμμα τήν άπελευθερωτική αυτήν έπιλογή. Αναδιπλώθηκε σέ μιά πολιτική συμφωνίων στήν κορυφή, δημοσ. δέλτα στήν πράξη πολιτικής πρακτικής, πού δέ θά τίς άντιμετώπιζε σάν τό άντικειμένο μιᾶς άστικής στήν πράξη πολιτικής πρακτικής, και θά είχαν δημιουργηθεί οι συνθήκες γιά μιά έργατική και λαϊκή πολιτική λαϊκής ένοτητας.

Φόβος μπροστά στό ριψοκίνδυνο, μεταμφιεσμένος σέ φόβο τής περιπέτειας, ή στό τέλος άπλή ρουτίνα (άντε νά ίποθέσεις ποιά είναι τά πραγματικά αίτια τῶν δισταγμῶν πού τά μέλη τού ήγετού μηχανισμοῦ διμολογούν μεταξύ τους!). Η ήγεσία άποσύρθηκε στίς παλιές της συνήθειες, αύτοπροστατεύθηκε μέσα στό φρούριο της παρασύροντας έκει και τό κόμμα. Και ή άριστερά έχασε. Τό φρούριο μένει πάντοτε άριθμος, δημετακίνητο, δημοσ. άριθμος κι αν φυσάει.

Τό κόμμα φυλακισμένο έντος τῶν τειχῶν του

Σέ δέλτα δέσμηνταν γιά τό κόμμα, γιά νά γίνουν κατανοητά, θά έπρεπε νά προστεθεί και ή είκόνα τού κόμματος άπό τά έξω. Νά δοῦμε τή λειτουργία του έχι μόνο στό έσωτερικό τού μηχανισμοῦ, έχι μόνο στίς πρακτικές, τίς άντιλήψεις, τή γραμμή του, άλλα και μέσα σ' αύτό τό άπ' έξω τής γαλλικής πραγματικότητας. Πρέπει άναγκαστικά νά παραδεχθούμε δτι έκει τό κόμμα κατέχει μιά θέση πέρα γιά πέρα ίδιαίτερη.

Πρέπει άναγκαστικά νά παραδεχθούμε δτι μέ τήν καχυποψία του άπεναντι στίς μάζες και μέ τό κλείσιμο στόν έαυτό του, τό κόμμα βρίσκεται μέσα στή γαλλική κοινωνία σάν στρατιωτική μονάδα μέσα στό φρούριο της και ή «σάν ψάρι στό νερό».

Τό φρούριο κρατάει καλά και διαρκεῖ, βέβαια. Είναι φτιαγμένο γι' αύτό. Χρειάζεται ή συνέχεια στό κόμμα, βέβαια. «Αν δημοσ. πρόσκειται γιά τή συνέχεια ένος διχυρού, τότε άς διαβάζουμε Βωμπάν και ήγι Μάρκ.

Ο Μακιαβέλι έλεγε δτι δημοσ. χτίζει ένα φρούριο γιά νά καταφύγει έκει φυλακίζεται άπό τά ίδια τού τά τείχη: και χάνεται έχι μόνο γιά τόν πόλεμο, άλλα και γιά τήν πολιτική.

Αν κάποτε τό φρούριο είχε λόγους ίπαρξης (πράγμα πού χρειάζεται μελέτη) τά πρώτα χρόνια τής 3ης Διεθνούς, τό κόμμα σήμερα πρέπει νά τό χρησιμοποιεῖ έχι σάν κρησφύγετο, άλλα ής άπλός άμυντικό διχύρωμα. «Οπως έκανε και τό 1934 - 1936, τότε πού ή πολιτική του άνοιχτηκε πλατιά στίς μάζες πού προχωρούσαν μπροστά («Δέν έχουμε ίπουργούς», Μωρίς Τορέζ), και ήπως έπίσης έκανε στήν Αντίσταση. Δέν έχει άλλο λόγο ίπαρξης τό φρούριο γιά τούς έπαναστάτες παρά νά βγαίνουν πρός τά έξω γιά ν' άπλωσουν τίς δυνάμεις τους μέσα στίς μάζες. Πρέπει νά κοιτάξουμε τά πράγματα κατά πρόσωπο: ή ήτα τού Μάρτη 1978 είναι ήττα τής πολιτικής γραμμής και τής πολιτικής πρακτικής πού συνδέονται μέ τή λειτουργία τού κόμματος, λειτουργία πού συνοψίζεται στή φράση: τό κόμμα άποκλείστηκε στό φρούριο του και ή άρνηθηκε νά βγει άπό κει μέσα γιά νά «χαθεί», δηλαδή γιά νά βρεθει άνάμεσα στίς μάζες.

Η διαπίστωση δτι τό κόμμα παίρνει μέσα στή γαλλική κοινωνία τή μορφή φρουρίου είναι παράξενη. Γιατί τελικά πρόκειται άκριβώς γιά άπισθοχώρηση, άναδιπλωση στό ένα τρίτο τής έργατικής τάξης, άπισθοχώρηση προληπτική μπροστά στίς μάζες, άπισθοχώρηση μπροστά στά γεγονότα πού φτάνει μέχρι τή συστηματική καθυστέρηση. Και ή ήγεσία βρίσκει τόν τρόπο νά κάνει τήν άνάγκη φιλοτιμία και νά παρουσιάζει τήν άδικαιολόγητη αυτήν άπισθοχώρηση σάν σημάδι δύναμης, σύνεσης, άκόμα και πολιτικής δέξιδέρκειας! Πολιτική δέξιδέρκεια: μά έτσι άκριβώς τυφλώνεται μπροστά στήν άντικειμενική σημασία τής άπισθοχώρησης αυτής, πού δέν μπορεί νά καταλήξει παρά στήν άπομόνωση τού κόμματος μέσα στή γαλλική κοινωνία — δίχως δέ άριθμός τῶν νέων μελῶν ν' άρκει γιά νά σπάσει αυτήν τήν άπομόνωση. Κι ζταν μιλάμε γιά τήν άπομόνωση τού κόμματος, θέμα πού έπρεπε νά πρωτεύει τήν κόμμα, ή ήγεσία άπαντάει καταγγέλλοντας τή άστική τάξη και τόν άβυσσαλέο άντικομμουνισμό της. Και καθώς δέν ίπάρχουν μικρά κέρδη, δέ βλέπει μέσα στήν άπομόνωση αυτήν παρά μιά έπιβεβαίωση: τό κόμμα δέν είναι ένα κόμμα «δπως τά άλλα».

Πράγματι, τό θέμα τού κόμματος και τῶν μεταλλαγῶν του είναι κεντρικό πρόβλημα δλων τῶν κομμουνιστῶν. «Αν πρέπει ν' άλλαξει, μήπως γίνει ένα κόμμα «σάν τά άλλα»; Κι άν δέ γίνει σάν τά άλλα, σέ τί συνίσταται ή άλλαγή του; Τό πρόβλημα πού τίθεται έδω είναι πάντο θά λήξει ή άπομόνωση τού κόμματος, ή γιά νά ξαναχρησιμοποιήσω τήν παρομοίωση πού έκανα πιό πάνω πᾶς θά βγει τό κόμμα άπό τό φρούριό του.

Μέγας άποπτουνιστικός κίνδυνος παραμονεύει έδω τό κόμμα. Γιατί ίπάρχουν δύο τρόποι «νά βγει άπό τό φρούριο». Μπορεί νά βγει δίχως νά μετακινηθεί, γκρεμίζοντας τήν έπαναστατική παράδοση και μεταμορφώνοντας τό κόμμα, τέτοιο πού είναι άναδιπλωμένο σήμερα, σ' ένα κόμμα «δπως τά άλλα», δηλαδή τυπικά φιλελύθερο. Μπορεί δημοσ. νά βγει κι άλλισ.

Έγκαταλεί-

ΔΙΕΘΝΗ ΘΕΜΑΤΑ

ποντας τό φρούριο και τήν άναδιπλωση, διευρύνοντας μέ τήν πάλη του τή ζώνη έπιρροής τοῦ κόμματος και έφευρίσκοντας έτσι μέσα σ' αύτή τήν πάλη τούς πραγματικούς λόγους μεταλλαγῆς τοῦ κόμματος πού θά τοῦ δώσουν νέα ζωή, προερχόμενη άπό τίς μάζες.

Σ' αύτό τό δεύτερο δρόμο δέν υπάρχει κίνδυνος τό κόμμα νά γίνει «δπως τά άλλα», νά δανειστεί έσωτερικούς κανόνες άπό τά άστικά κόμματα. Τούς έσωτερικούς κανόνες του τό κόμμα δφείλει, διατηρώντας ζωντανό δ, τι καλύτερο διαθέτει ή έπαναστατική ίστορική έμπειρια, νά τούς έφευρίσκει μέσα άπό τή μαζική πρακτική του και μέσα άπό τίς έμπειριες και τίς άναλύσεις τῶν μελῶν του. Δέν κραδαίνω λέξεις, μιλάω γιά γεγονότα. "Ας μπορούνταν κάποτε έστω μιά στιγμή νά έκφραστούν καί θά μᾶς καταπλήξουν μέ τόν πλούτο τῶν συγκεκριμένων προτάσεων πού τά μέλη έχουν μετά άπό ζωρητή σκέψη μέσα στό μαλάρι τους. Καί υπάρχουν έπαρκεστατες δυνάμεις, άρκετή θέληση και καθαρότητα δρασης στήν έργατική και λαϊκή βάση τοῦ κόμματος, γιά ν' άλλάξουν «δ, τι δέν μπορεί πιά νά διαρκέσει» και πρέπει ν' άλλάξει, και νά δημιουργήσουν νέες μορφές, πρωτότυπες, πού διατηροῦν άνεπαφή τήν ταξική άνεξαρτησία τοῦ κόμματος, τήν αύτονομία του και τήν άπαίτησή του γιά πραγματική έλευθερία σκέψης, διαλόγου και δράσης.

Μιά γραμμή λαϊκής ένότητας

Θά ήθελα νά πω μιά λέξη και γιά τό θέμα πού κινητοποιεῖ σήμερα σύσωμη τήν άστική προπαγάνδα έναντίον τοῦ κόμματος, γιά τό δημοκρατικό συγκεντρωτισμό. Είναι βέβαιο πώς τά μέλη δέ θά πέσουν στήν παγίδα. Θά υπερασπιστοῦν τήν άρχη αύτή, οχι άπό φετιχισμό στά καταστατικά ή έμμονή στό παρελθόν, άλλα έπειδή ξέρουν δτι ένα κόμμα γιά νά μήν είναι «σάν τά άλλα» χρειάζεται έλευθερία πού δέν έχει σχέση μέ τό άστικό δίκαιο, έλευθερία πολύ πλουσιότερη. Καί ξέρουν άκόμα δτι άν τό κόμμα είναι ζωντανό, θά έφευρίσκει μέ τίς μάζες νέες μορφές αύτής τής έλευθερίας δίχως νά συμβουλεύεται τούς ειδικούς έπι τής άστικής έλευθερίας, είτε αύτοί είναι κομμουνιστές είτε οχι.

Θά μπορούσαμε τέλος νά βγάλουμε άπό τήν άναλυση αύτή συμπεράσματα έργασίας και πάλης γιά τό μέλλον. Τά βάζω σέ μιά σειρά πού δμως δέν έμπειρέχει προτεραιότητες. Πρόκειται γιά μέτρα στενά δεμένα μεταξύ τους. Καί πρέπει νά βαλθούμε στή δουλειά σ' δλους τούς τομεῖς συγχρόνως. Χρειάζεται λοιπόν πάση θυσία:

1) Τό ξαναζωντάνεμα τής μαρξιστικής θεωρίας. Οδηγός μας νά είναι οχι μιά θεωρία άπολιθωμένη και

παραμορφωμένη άπό τυποποιημένους κανόνες, άλλα άνοιχτόμυαλη, κριτική και αύστηρή. Ή μαρξιστική θεωρία θά σωθεί άπό τήν κρίση όπου βρίσκεται μέσα στό κομμουνιστικό κίνημα χάρη στήν πρακτική τής συγκεκριμένης άναλυσης και στήν πρακτική τῶν λαϊκῶν άγώνων. Οδηγός μας νά είναι μιά θεωρία πού δέν παρακάμπτει τίς πρωτοβουλίες τῶν μαζῶν και τίς κοινωνικές μεταμορφώσεις, άλλα άντιθετα τίς άντιμετωπίζει κατά πρόσωπο, δέχεται τήν έπιρροή τους και έμπλουτίζεται.

2) Σέ βάθος κριτική και μεταρρύθμιση τής έσωτερικής δραγανωτικής δομής τοῦ κόμματος και τοῦ τρόπου λειτουργίας του. Ο μεγάλος διάλογος πού άρχισε στή βάση τοῦ κόμματος πρέπει νά έδηγήσει τό κόμμα σέ μιά συγκεκριμένη άναλυση τῶν σύγχρονων κανόνων τοῦ δημοκρατικοῦ συγκεντρωτισμοῦ και τῶν πολιτικῶν συνεπειῶν τους. Τό πρόβλημα δέν είναι νά έγκαταλείψουμε τό δημοκρατικό συγκεντρωτισμό, άλλα νά τόν άνανεώσουμε, νά τόν μεταμορφώσουμε, γιά νά τόν βάλονμε στήν υπηρεσία ένος μαζικοῦ έπαναστατικοῦ κόμματος, γιά νά προφυλάξουμε τήν ίδιαιτερότητα και τήν άνεξαρτησία τοῦ κόμματος αύτοῦ άπεναντι στήν άστική τάξη.

3) Συγκεκριμένη άναλυση τής ταξικής πραγματικότητας τής Γαλλίας, πού θά μᾶς έπιτρέψει νά κατανοήσουμε, γιά νά τήν άντιμετωπίσουμε, τήν άστική ταξική πάλη, ώς πρός τούς στόχους, τούς έλιγμούς και τήν τακτική τής. Γιά νά κατανοήσουμε άκομα τά συγκεκριμένα αίτια τής διαιρέσης και τῶν άντιφάσεων στό έσωτερικό τής έργατικής τάξης, όπως καί μέσα στούς μικροστούς τῶν πόλεων και τής ήπαιθρου. Γιά νά γνωρίσουμε τέλος, πραγματικά, τή φύση και τή θέση τῶν κομμάτων μέσα σ' αύτές τίς ταξικές σχέσεις, και κυρίως τοῦ Κομμουνιστικοῦ και τοῦ Σοσιαλιστικοῦ κόμματος.

4) Καθορισμός μιᾶς συμμαχικής πολιτικής πού περιλαμβάνει δλες τίς έργατικές και λαϊκές δυνάμεις, και πού συνδυάζει συμφωνίες κορυφής μέ τήν άνάπτυξη τής κομματικής πάλης στή βάση: μιά γραμμή λαϊκής ένότητας, δίχως άναθεωρητισμό ούτε σεχταρισμό, μέ στόχο τήν ένεργητική κινητοποίηση τῶν μαζῶν και τήν έλευθερη άνάπτυξη τῶν πρωτοβουλιῶν τους.

Υπό αύτούς τούς όρους, τῶν δποιων έδω δίνω μόνο τίς άρχες, τό κόμμα θά μπορέσει ν' άλλάξει, νά βγει άπό όλα τά διφορούμενα καί τίς άναστολές πού κληρονόμησε άπό τό παρελθόν του, νά έξαγοράσει τά λάθη του καί τίς άποτυχίες του, και νά βοηθήσει τή συσπείρωση τῶν λαϊκῶν μαζῶν γιά δ, τι θά άποτελέσει έπιτελους τή νίκη τους.

